

Euroopa ja Aasia Spitside Ühing

SAKSA SPITSITÕUGUDE ARETUSE

EESKIRI

aastatele 2017 - 2021

(Saksa spitside, s.h ka keeshondi ja pomeraniani aretuse eesmärgid)

Vastu võetud ja kinnitatud EASÜ üldkoosoleku poolt 30.12.2016.a

Sisukord:

1. Aretuseeskirja kokkuvõte
2. Tõustandard
3. Euroopa ja Aasia Spitside Ühing ja selle ajalugu ja liikmeskond
4. Populatsiooni suurus ja geneetiline varieeruvus
 - 4.1. Populatsiooni suurus
 - 4.2. Aretuses kasutatavate koerte hulk
 - 4.3. Populatsiooni enim mõjutavad koerad
 - 4.4. Hinnang populatsiooni geneetilisele varieeruvusele
 - 4.5. Meetmed populatsiooni geneetilise varieeruvuse hoidmiseks/parandamiseks, TÜ tegevus
5. Iseloom ja kasutusomadused
 - 5.1. Kasutusala
 - 5.2. Soovimatud iseloomuomadused, nende vältimine/vähendamine
6. Tervis
7. Välimik

1. ARETUSEESKIRJA KOKKUVÕTE

Tõukoerte kasvatus baseerub kasvatajate vastutustundlikul suhtumisel ning juhindub asjakohastest õiguslikest normatiividest ning heast kenneltavast. Viimaste hulka kuulub ka koerte heaolu tagamine ning vähemalt loomakaitse minimaal nõuete täitmine, ausus kasvatajale teada olevate aretuses tähtsust omavate seikade suhtes ning koostöö teiste kasvatajate ja tõuorganisatsiooniga. Kõrgete eetiliste tõekspidamistega kasvataja eesmärk ei ole tõukoerte paljundamine vaid aretustöö, mille sihiks peab olema võimalikult kõrgeväärtuslike, nii välimiku kui kasutusomaduste poolest standardi ideaalile lähenevate, tervete ja tõukohase iseloomuga koerte saamine. Selleks peab ta kinni F.C.I. rahvusvahelistest aretuse eeskirjadest ja aretusstrateegiast, Eesti Kennelliidu Tõuraamatumäärusest ja tõuorganisatsiooni poolt vastu võetud aretuse eeskirja alusel kehtestatud tõukohastest erinõuetest. Pärilikult terve on koer siis, kui ta pärandab standardiga määratud tunnuseid, tõutuüpi ning tõule omast käitumist ning ei anna edasi pärilikke defekte, mis võiksid häirivalt mõjutada tema järglaste funktsionaalset tervist.

Käesolev aretuse eeskiri on koostatud Euroopa ja Aasia Spitside Ühingu Eestis kõige arvukamalt esindatud tõugudele – saksa spitsidele (tõustandardi number 297). Nendeks tõugudeks on keeshond (ka Wolfspitz), suurspits (Großspitz), keskmine spits (Mittelspitz), väike spits (Kleinspitz) ja pomeranian/käabusspits (Zwergspitz). Sulgudes on toodud sama tõu erinevate tõuvariatsioonide saksakeelsed nimetused. Kõiki neid nimetusi kasutatakse käesolevas eeskirjas ka rööpselt vastava tõuvariatsiooni käsitlemisel

Eeskiri on Euroopa ja Aasia Spitside Ühingu poolt koostatud esimene selletaoline ja selle eesmärgiks on tuua esile spitsitõugude aretuse seisukohalt oluline, millest lähtuda aretuse planeerimisel, kaugemale ulatuvate ja sihipäraste aretusvalikute tegemisel. Tõuorganisatsiooni ülesanne on panna kasvatajad mõistma väikese populatsiooniga seotud ohte ning aidata leida parimaid võimalusi nende vältimiseks, tunnetades samal ajal ka vastutust pärilike vigade ja haiguste suhtes nende kasvandikel ja viimaste järglastel. Kuigi varem pole saksa spitsitõugudele Eestis kehtinud tõukohaseid aretuse erinõudeid ja korrektset analüüsi populatsiooni tervise olukorrast ei ole võimalik teha, on tõuorganisatsiooni kasutuses naabermaade ja tõu kodumaa andmed, millest lähtuda piirangute püstitamisel, et väikese arvuline tõug säiliks tervena, hea temperamendiga, pikaajalisena, normaalselt sigivana ning välimuselt tõule omase tüübiga. Samas austades ka tõugude kodumaa Saksa Spitsiühingu (Verein für Deutsche Spitze e.V) poolt kehtestatud aretuse põhimõtteid .

Käesoleva aretuse eeskirja ja selles sisalduva pärilike vigade ning haiguste vastaste meetmete programmi ülesandeks on;

- * anda kasvatajatele ja tõugudest huvitatutele võimalikult laia teavet saksa spitside pärilikest omadustest;
- * anda võimalikult aus ülevaade tõugudega seotud probleemidest;
- * pakkuda välja meetmed nende vähendamiseks;

* jagada teavet saksa spitside kohta ka väljaspoole tõuorganisatsiooni.

Aretada tohib ainult puhtatõulisi, terveid ja tugeva närvikavaga saksa spitse, kellel on EKL (FCI) poolt tunnustatud põlvnemistunnistus või sellele vastav registreerimistõend.

Kõikide aretusmeetmete eelduseks on:

- Rahvusvaheline kaitse kasvataja kennelnimele
- Hea konstitutsiooni, konditsiooni ja tervisega loomad
- EASÜ poolt kehtestatud erinõuete täitmine, eelkõige selles osas, mis nõuavad loomadel pärilike defektide puudumist
- Väga head, saksa spitside aretusloomadele sobivad pidamistingimused kõikidele kasvataja valduses olevatele koertele, mis peavad vastama vähemalt seadustega kehtestatud nõuetele.

Pärast teist keisrilõikust tunnistatakse emaskoer aretuseks kõlbmatuks.

Aretusse võib lubada vaid selliseid koeri, kes vastavad tõustandardile ning selles kehtestatud nõuetele nii käitumise kui konstitutsiooni osas. Aretuskõlblikud on alla kolme aastased koerad, kes on saanud vastava hindamispädevusega välimikukohtunikult ametlikul Eesti Kennelliidu ja/või FCI poolt tunnustatud koertenäitusel kaks (2) välimikuhinnet, neist üks hinne vähemalt „väga hea“ ja teine vähemalt „suurepärane“. Erinõuete vastuvõtmise ajaks kolme (3) aastased ja vanemad aretuses kasutusel olevad koerad ei pea näitusehinnet omama. Kui koera kasutatakse aretuses enne kahe (2) aastaseks saamist, siis tal võib olla saadud üks (1) näitusehinne, kuid siis see peab olema vähemalt „suurepärane“. Peale kahe (2) aastaseks saamist peab koer saama ka teise näitusehinne, mis ei tohi olla madalam kui „väga hea“

Nõue kehtib ühtemoodi nii aretusesastele kui aretusemastele.

Aretuskasutuse piirvanus esimese paarituse hetkeks on:

- Isastel 10 kuud
- Emastel 18 kuud (keeshond, suur spits, keskmine spits) või 15 kuud (väike spits, pomeranian)

Emaseid koeri võib aretuses kasutada kuni kaheksanda eluaasta lõpuni. Määravaks hetkeks on paarituspäev. Sellest vanemate emaskoerte kasutamisel on nõutav eriluba, mille saamiseks tuleb esitada põhjendatud taotlus koos loomaarsti tõendiga emaslooma tervise kohta, milles selgub tema võime terviseprobleemideta tiinestuda ning sünnitada ja pesakond ülesse kasvatada. Isastele koertele aretuskasutuse ülempiiri ei ole määratud.

Emasel koeral võib suuruse variatsioonist olenemata olla vaid üks pesakond 10 kalendrikuu vahega. Surnult sündinud pesakonna või alla 7 päeva vanuseni elanud pesakonna korral on lubatud samal perioodil saada ka teine pesakond. Poegimissagedus ei tohi minna vastuollu loomakaitseaduse sätetega.

Paaritused ema/poeg, isa/tütar, pesakonnakaaslased, täisõed-vennad on keelatud.

Paaritused erinevate suuruste variatsioonide vahel on keelatud.

Värvipaaritused ühe suuruse variatsiooni sees keskmistel spitsidel, väikestel spitsidel ja pomeranianidel on lubatud.

Üleviimine pomeraniani tõust väikese spitsi tõugu ja väikesest spitsist pomeraniani tõugu ei ole lubatud.

Keeshondid ja suured spitsid peavad enne aretusse pääsemist olema röntgenmeetodil kontrollitud ja kindlaks tehtud puusaliigese düsplaasia esinemine. HD-röntgenuurinng on soovitatav ja keskmistel, väikestel ja kääbuspitsidel. Röntgenmeetodil uuritav koer peab olema vähemalt 12 kuu vanune. Ametliku röntgenuuringu olemasolu korral ei või aretuses kasutada koeri, kellel esineb keskmine ja raske astme düsplaasiat (HD astmed D ja raskem). Kerge düsplaasia astme (C) või üleminekuvormi (B) korral võib koera aretuses kasutada. Kerge düsplaasia astmega koera võib paaritada düsplaasiavaba (A) partneriga. Varem uurimata koeri, kes on saavutanud vanuse, mil ametlikku uuringut enam teha ei ole võimalik, tohib paaritada vaid uuritud ja A tulemusega koeraga.

Röntgenuurinngut võib teostada vaid Eesti Kennelliidu poolt kehtestatud eeskirjade kohaselt ning uuringutulemused on avalikud, kättesaadavad EKL-i tõuregistri kaudu.

Kõik kulud ja lisakulud seoses vastavate uuringute ning hinnangute saamiseks kannab koera omanik vastavalt kehtivale hinnakirjale.

Kui osutub vajalikuks täiendav seisukoht, tuleb teha nõuetekohane avaldus protestimenetluse algatamiseks. Kuni uue ja ametliku seisukoha saamiseni kehtivad konkreetse koera kohta protestitavad tulemused.

Kõikidel Eestis elavatel saksa spitsidel peab enne aretuskasutust olema tehtud ametlik põlveliigese (PL) –uurinng. Tõuraamatusse tuleb kanda mõlema põlve tulemus eraldi, mitte koondatult nõrgema tulemuse järgi. Põlveuurinngut võib teostada vaid Eesti Kennelliidu poolt kehtestatud eeskirjade kohaselt ning uuringutulemused on avalikud, kättesaadavad EKL-i tõuregistri vahendusel. Piiranguid aretuses kasutatavate koerte põlveuurinngute tulemuste kohta ei ole. Seda otsustab kasvataja ise, milliste tulemustega koeri ta omavahel paaritab.

Kõik kulud ja lisakulud seoses vastavate uuringute ning hinnangute saamisega kannab koera omanik vastavalt kehtivale hinnakirjale.

Erandloa saanud aretuskoerte kasutuse puhuks võib seada erandkorras registreeritud pesakonna liikmetele lisatingimusi kas näitusetulemuste või terviseuurinngute osas. Lisatingimuste täitmise eest vastutab erandluba taotlenud kasvataja ja selle nõude rikkumise korral võib talle kehtestada aretuspiiranguid.

EASÜ juhatus on õiguspädev panema aretuskeelu alla selliseid koeri, kellel endal või kelle järglastel on veterinaarselt kindlaks määratud pärilik haigus. Mitte aretuseks-registrisse (MA) kandmise põhjendatud avaldus esitatakse EKL-i Juhatusle.

2. TÕUSTANDARD

Saksa spitsid on kiviaja turbakoera *Canis familiaris palustris Rüthimeyer* ja hilisemate “vaiehitisekultuuri” spitsi järglased ning nad on Kesk-Euroopa vanimaid koeratõuge. Nendest on arenenud arvukalt teisi tõuge. Mitte-saksakeelsetes maades kasutatakse *wolfspitzi* asemel nimetust *keeshond* ning *zwergspitzi* asemel *pomerani*.

Lisana kaasas saksa spitside eestikeelne tõustandard.

Spitsitõulisi koerakesi on Eestis olnud juba üle saja aasta, kuid algusaastatel ei osatud neid (enamasti valge karvkattega) koeri konkreetse tõu või tõuvariatsioonina käsitleda. Ka Euroopa teistes riikides esinenud samasuguseid kikkis kõrvadega ja koheva karvaga ruudukujulisi koeri nimetati suurusest sõltumata saksakeelsetes maades spitzideks, Itaalias volpinodeks, prantsuse keeles lulu'deks, Belgias ja Hollandis keeshond'ideks ja Briti saartel olid pisemad neist tuntud kui pomeranianid. XX sajandi alguskümnendite varakam linnaelanikkond Eestis, kes sai endale lemmikloomadena tõukoerte pidamist lubada, ei olnud tavaliselt eesti soost ja lemmiku tõuks nimetati see, milliselt maalt oli ta toodud. Sõdade-eelse ja -vahelise aja kasvatajate kohta puuduvad andmed.

Nõukogude okupatsiooni aastail soositi militaarotstarbeliste teenistuskoeeratõugudega tegelemist ning nn dekoratiivkoerte sektsioonis spitsitõugude esinemine oli marginaalne, suuremal määral registreeritud puudlite kõrval.

Alles Eesti Kennelliidu loomisega ja rahvusvahelise suhtlemise arenemisega tekkis Eesti koerakasvatajatel võimalus ja huvi hankida erinevaid spitsitõulisi koeri. Praeguseks on peale suure spitsi (Großspitz) Eesti Kennelliidu tõuraamatusse kantud juba kõiki selle tõu variatsioone, suurimal hulgal kleinspitse ja pomeraniane, vähem keeshonde ning mittelspitside arv jääb üsna piiratuks, täienes mõnevõrra mõõtmistulemuste alusel ka tõust teise üle viidavate koerte arvel.

3. EUROOPA JA AASIA SPITSIDE ÜHING JA SELLE AJALUGU

Mittetulundusühing EUROOPA JA AASIA SPITSIDE ÜHING loodi 2007.aasta lõpul eesmärgiga ühendada enamasti parasvöötmes nn turbakoera järglastena välja kujunenud spitsilaadseid koeratõuge omavaid ja kasvatavaid huvilisi, keda seni ükski juba asutatud tõuorganisatsioon ei hõlmanud. Seepärast saigi Ühingu asutamisel ühendatavate tõugude nimistusse kaasatud kõik Euroopa päritoluga spitsilaadsed tõud (saksa spitsid, ka keeshond ja pomeranian, itaalia voplino, islandi lambakoer, norra õuekoer, norra lunnikoer, lääne-gööta spits, rootsi lapikoer, soome lapikoer, lapi porokoer) ning Aasia spitsid ja algupärased tõud (akita, shiba, ameerika akita, eurasier, jaapani spits-suppitsu, hokkaido, kai, kishu, shikoku, korea jindo, kaana koer, tai ridgeback, taiwani koer).

Ühingu asutamislugu ise on järgmine. Neli spitsihuvilist (L.J, M.K, S.R ja H.K) sõlmisid 10.oktoobril 2007 Pärnus lepingu mittetulundus-ühingu Euroopa ja Aasia Spitside Ühing asutamiseks, põhikirja koostamiseks ja asutamiskoosoleku kokku kutsumiseks.

Rakveres 20.oktoobril 2007 toimunud asutamiskoosolekul võeti vastu ühingu põhikiri, valiti esimene juhatus, otsustati liikmemaksude küsimused ning soov astuda Eesti Kennelliidu liikmeks. Kõiki asutamiskoosolekul osalenuid käsitletakse edaspidi ühingu asutajaliikmetena.

19.novembril 2007 esitati kohtu registriosakonnale mittetulundusühingu seaduslikuks registreerimiseks ja Eesti Kennelliidule avaldus EKL liikmeks astumiseks. Registrikanne tehti 28.novembril 2007 ja Eesti Kennelliidu juhatus rahuldab liitumistaotluse 3.jaanuaril 2008 (prot 1/2008, otsus 12.1).

Tõuühingul on praeguseks 36 liiget – neist 15 on kasvatajad ja 19 spitsiomanikud. 2 liiget momendil spitse ei oma. Meie liige ei ole üks nn. suurkasvataja, G.Z (kennel Dilina Royal) ja mõned spitsiomanikud, kellel on sündinud 1-2 pesakonda.

4. POPULATSIOONI KOOSSEIS JA GENEETILINE VARIEERUVUS

4.1 POPULATSIOONI SUURUS JA KOOSSEIS EESTIS

Pomeranian - 912

Väike spits - 524

Keeshond - 29

Keskmine spits - 10

Suurspits - 0

Viimase viie aasta (2012 - 2016) jooksul Eestis sündinud saksa spitsid .

1.	pomeranian	580
2.	väike spits	238
3.	keeshond	12
4.	keskmine spits	3
	kokku	

833

Tabelis ei nähtu vaid tõust teise üleviimisega registreeritud koerad. Samuti puuduvad koerad, kes küll osalevad populatsioonis aretuskoertena, kuid ei ole registreeritud EKL Tõuraamatusse.

Eestis kasvatuses tegelejate andmed alates aastast 2012 on tõuti järgmised :

Keeshond

E.V (Halli-Elli kannel) – kokku 8 kutsikat (3 pesakonda, pesakonnad aastal 2012, 2013 ja aastal 2014).

N.M (Absolute Admiration) – kokku 4 kutsikat (1 pesakond aastal 2015)

Saksa suurspitz

EKL Tõuraamatus pole ühtegi registrikannet.

Saksa keskmine spits

A.K (Pintselsaba kennel) – 2016 sündis esimene pesakond Eestis, kokku 3 kutsikat. 2012 ja 2013 viidi kaks väikest spitsi üle mittelspitsiks.

Saksa väike spits

S.K. / kennel Tregai – 58 kutsikat (22 pesakonda)

S.S. / kennel Magic Madge - 54 kutsikat (13 pesakonda)

G.jaD.Z / kennel Dilina Royal – 43 kutsikat (11 pesakonda)

V.R,S.R. / kennel Fluffy Wonder – 23 kutsikat (8 pesakonda)

MR.B. / kennel Mairoos – 14 kutsikat (6 pesakonda)

N.Š. / kennel Shafran Sheeny – 13 kutsikat (4 pesakonda)

J.K. / kennel Fairie Love - 7 kutsikat (2 pesakonda)

V. K. / kennel Fireset – 6 kutsikat (3 pesakonda)

I.O. / kennel Lantana - 6 kutsikat (2 pesakonda)

G.T. / kennel Wildandfree – 3 kutsikat (1 pesakond)

V. S. / kennel Vikkisel – 2 kutsikat (1 pesakond)

J.V. / kennel Joyful Puppy – 1 kutsikas (1 pesakond)

P. S. / kennel Snapdragon's – 1 kutsika (1 pesakond)

J.O.– 3 kutsikat (1 pesakond)

M. M. - 2 kutsikat (1 pesakond)

A. L.– 2 kutsikat (1 pesakond)

Viie aasta jooksul on 16 kasvatajat (neist 13 kennelnimega) saanud kokku 78 pesakonda ning registreeritud on 238 sündinud kutsikat.

Pomeranian

I.O. / kennel Osminine's – 134 kutsikat (67 pesakonda)

- G. ja D. Z. / kennel Dilina Royal – 97 kutsikat (34 pesakonda)
- L. J. / kennel Heidelind's – 92 kutsikat (57 pesakonda)
- S.S. / kennel Magic Madge – 74 kutsikat (33 pesakonda)
- N. L. / kennel Shafran Sheeny – 67 kutsikat (24 pesakonda)
- P. H. / kennel Pi Petsson – 38 kutsikat (10 pesakonda)
- I.M. / kennel Ingfel – 19 kutsikat (8 pesakonda)
- S. K. / kennel Polly Charmer - 12 kutsikat (3 pesakonda)
- M-R. B./kennel Mairoos - 4 kutsikat (2 pesakonda)
- S. K. / kennel Tregai - 3 kutsikat (2 pesakonda)
- T. L./ kennel Tikkerbilly's - 3 kutsikat (1 pesakond)
- S. S. / kennel Springfall – 2 kutsikat (1 pesakond)
- I. S. / kennel Assauwehof – 2 kutsikat (1 pesakond)
- M. E. /kennel Beachanterelle – 3 kutsikat (2 pesakonda)
- A. T./ kennel Aleytrue - 1 kutsikas (1 pesakond)
- H. M. - 5 kutsikat (2 pesakonda)
- A. K. – 5 kutsikat (1 pesakond)
- T. F.– 4 kutsikat (1 pesakond)
- G. P. – 3 kutsikat (1 pesakond)
- M. B. – 3 kutsikat (1 pesakond)
- A. R. – 2 kutsikat (1 pesakond)
- K. S. – 2 kutsikat (1 pesakond)
- I. F. – 2 kutsikat (1 pesakond)
- B. V.– 2 kutsikat (1 pesakond)
- L. M. – 1 kutsikas (1 pesakond)

Viie aasta jooksul on 25 kasvatajat (neist 15 kennelnimega) saanud kokku 257 pesakonda ning registreeritud on 580 sündinud kutsikat.

Mittel- ja kleinspitside juures tuleb arvnäitajate puhul arvestada sellega, et võib esineda koeri, kes täiskasvanuks saamise järel on mõõtmistulemuste põhjal viidud ühest tõuvariatsioonist teise ning pärast seda esinevad EKL Tõuregistris juba uue tõu all.

Tähelepanu väärib asjaolu, et vaatamata tõu kodumaa keelule on ülemõduline pomeraniani tõugu EST J CH, ESTJW03, EST V CH OSMININE'S LE GRAND AMOUR - EST-02040/02, sündinud 12.08.2002 isane (isa: pomeranian EST-04376/08 LINNANHALTIJAN JULLE - ema: pomeranian EST-02091/00 LINNANHALTIJAN HANNAH) registreeritud Eesti Kennelliidu tõuraamatus väikeseks spitsiks/kleinspitsiks ja seda koera on seejärel kasutatud kleinspitsi-aretuses.

Viimase viie aasta jooksul on EST registri andmetel lisandunud 600 pomeraniani ja 248 väikest spitsi.

Kogu populatsioon on pomeranianidel 912

Kogu populatsioon väike spitsidel on 524

Viimase viie aasta jooksul on aretuses kasutatud pomeranianidel 31 isast ja väikestel spitsidel 13 isast.

Enim kasutatud isased on pommidel Bi Mar's Zorro (om.I. O.) – 7,8 % (71 järglast-35 pesakonda), Earl Marshal Tai Lauras (om. S.S.) – 5,7% (52 järglast – 21 pesakonda) Sellel koeral puuduvad terviseuuringud, näituselt saanud 2 x JSERT ja mõned korrad SP. 3,8% (29 järglast, 21 pesakonda) on Wee Hearts Simple Simon (0/0, CH), om I. O.

Enim kasutatud isased väikestel spitsidel on Pomfavorit Wegas (0/0, CH),(om S.K.) – 6,9% (36 järglast – 16 pesakonda) , Shafran Sheeny Dance of Kass (CH, terviseuuringud puuduvad), om.? – 6,3% (33 järglast – 10 pesakonda), Mag Hanter Vikki Balu (om.G.Z.) – 5% . (26 järglast) , Magic Madge Laskar Brendan om. S. S .koer müüdnud Rootsi) – 4,6% (24 järglast), Santbiri Discovery (0/0, JCH) om. M-R. B. -3,8% (20 järglast)

Väikeste spitside populatsioon on veidi kehvemas olukorras kui pomeranianide oma.

Üldse on kasutatud aretuses 31 isast pomeraniani ja 13 isast väikest spitsi, kes elavad Eestis.

Enim kasutatud isased toodud tabelina. TÕ peab vajalikuks rääkida ka nende koerte omanikega, kellel on juba % liiga kõrge.

Koera nimi	Sünniaasta	Järglasi Eestis	% kogu populatsioonist	järglasi mujal	pesakondi Eestis	märkused
Bi Mar's Zorro (Pomeranian)	2005	71	7,8%	Omanik ei tea,koer osteti siia 7 aastasel	35	Ei ole enam aretuses kasutusel PL 0/0
Earl Marshal Tai Lauras (pomeranian)	2013	52	5,7 %	teadmata	21	PL uurimata
Wee Hearts Simple Simon (pomeranian)	2003	29	3,8 %	teadmata	21	Ei ole enam aretuses kasutusel PL 0/0
Pomfavorit Wegas (pomeranian)	2010	36	6,9 %	teadmata	13	PL 0/0
Shafran Sheeny Dance of Kass (väike spits)	2008	33	6,3 %	teadmata	10	PL uurimata
Mag Hanter Vikki Balu (väike spits)	2011	26	5 %	teadmata	7	PL 0/0
Magic Madge Laskar Brendan (väike spits)	2013	24	4,6 %	teadmata	6	Koer müüdnud Rootsi 2016 PL 0/0
Santbiri Discovery (väike spits)	2013	20	3,8 %	Ei ole	7	PL 0/0

5. ISELOOM JA KASUTUSOMADUSED

Tõustandard kirjeldab kõiki saksa spitse järgmiselt: Saksa spits on alati tähelepanelik, elav ja erakordselt truu oma peremehele. Ta on hea õppimisvõimega ja kergesti koolitatav. Usaldamatus võõraste suhtes ja puuduv jahikirg teevad temast ideaalse kodu

ja õue valvuri. Ta pole arg ega agressiivne. Erilisteks omadusteks on vastupidavus ilmastikule, sitkus ja pikaealisus.

Seega on tegemist igati valve- ja seltsikoera omadustele vastava koeraga, kelle erinevad suurusvariatsioonid lubavad teda kasutada vastavalt erinevates oludes kas õue- või tubase koerana ning mitmetel erinevatel harrastusaladel. Tuleb aga silmas pidada, et väiksemad neist (eriti kleinspitsid ja pomeranianid) ei ole vilkast temperamendist hoolimata mingil juhul laste mänguasjad. Ja kindlameelsust talle võõra inimese tõrjumisel ohutusse kaugusesse võivad ka võiksemadki neist näidata üsna vapralt. Mingil juhul ei tohiks aga tunnustada või andeks anda arglikkust ja sellest tulenevat enesekaitseks hammustamist ega ka agressiivsust provotseerimata situatsioonis.

Spitsid peavad olema oma olemuselt seltsivad, usaldavad, valvsad ja sõbralikud, enamasti rõõmsameelsed. Nad tulevad toime nii teiste koerte kui ka lastega tingimusel, et arvestatakse suurusvahekordi ning lapsi on algusest peale õpetatud koertega ümber käima

Seni pole Eestis spitsitõugude käitumisomaduste hindamiseks vastavaid uuringuid tehtud ning näitusekirjelduste ebaühtliku stiili tõttu ei saa ka nende analüüs anda populatsiooni olukorrast kuigi tõepärast pilti.

Saksa spitside iseloomud vastavad üldiselt päris hästi tõustandardis kirjeldatud omadustele ja seega tagavad ka tõugude algupärase kasutusotstarbe seltsi- ja valvekoerana. Siiski on oluline, et edaspidigi jälgitaks seda, et ebasoovitavad jooned nagu argus või agressiivsus ning talitsematu haukumine ei saaks populatsioonis levida. Igasugune ebatüüpiline käitumine tuleks näitustel antavas välimikukirjelduses konkreetselt ära märkida.

6. TERVIS

Oma koerte terviseprobleemidest tavaliselt räägivad koeraomanikud TÜ-le. Mingit spetsiaalset terviseküsitlust oma liikmetele me korraldanud ei ole.

6.2. LEVINUMAD PÄRILIKUD HAIGUSED.

Luustiku vead

Puusaliigese arenguhäire (düsplaasia)

Puusaliigese arenguhäire (sks Hüftgelenkdysplasie, ingl Hip dysplasia, HD) on koertel esinev üldine luustiku ja liigese arenguhäire, mida kirjeldatakse puusaliigese päriliku lõtvusena. Puusaliigese düsplaasia viib reeglina liigese deformatsioonini, millel on väiksem koormustaluvus ning lisapingete korral ja raskema kehakaaluga koertel põhjustab valusööste.

Puusaliigese düsplaasia pärilikkuse põhjust ei ole leitud, kuid uuringud on kindlaks teinud, et tegemist on kvantitatiivselt edasi antava veaga, selle esiletulekut ja astet mõjutab suurem hulk erinevaid gene, milledest osadel on suurem ehk määrav roll. Kindlaks on tehtud ka vea avaldumisele mõjuva keskkonnatingimuste osa (söötmine,

pidamistingimused, füüsiline koormus). HD-d esineb peaaegu kõikidel tõugudel, enamasti aga suurekasvulistel.

Põlvekedra nihestus (patella luksatsioon -PL)

Põlveliigese ehituslikud nõrkused soodustavad põlvekedra (patella) paigalt nihkumist. Patellanihe on iseloomulik enamasti kääbustõugudele ja sellistele suurematele tõugudele, kellel on napilt nurgitunud tagajalad. Pärilikkuse mehhanism ei ole veel selge. Viga võib esineda nihkena mistahes suunas, kuid väikesekasvulistel tõugudel nihestub põlvekedra tavaliselt sissepoole (mediaalselt) Terved ja häireteta funktsioneerivad liigesed saavad hinnangu PL 0. PL1, I – astme luksatsiooni korral ei ole koeral vaevu ja see ei vaja ravi. PL2 ja PL3, ehk II- ja III - astme nihetega koertel esineb juba märgatavaid liikumishäireid või takistusi. Traavil võib koer jala maha toetamise asemel seda korraks kõverdada (põlvekedra on oma kohalt libisenud) ja seejärel jätkab normaalset liikumist (põlvekedra nihkus oma kohale tagasi). IV – astme (PL4) nihke korral on patella püsivalt vääras asendis.

Legg-Perthes

Seda haigust tuntakse ka nimedega Calvé-Legg-Perthes-haigus ja reieluu pea avaskulaarne ehk aseptiline degenaratsioon. Viga esineb lastel ja koertel, nende röntgenleiud ning histoloogilised koeleiud on sarnased. Koertel avaldub enamasti ühepoolsena ning teistest sagedamini mitmel terrieri- ja kääbustõul, ohustatud on ka muud väikesekasvulised tõud. Haiguse põhjus on seni teadmata ning sellesse võivad haigestuda võrdsest nii isased kui emased. Muutused saavad alguse reieluu pea verevarustuse häirumisest, mis viib luukoe hävimiseni. 4 – 11 kuusel koeral algab tagajala longe, mis ajapikku süveneb. Vahel avastatakse lonkamine alles mingi traumaga seoses. Painutamisel teeb liiges koerale valu ja selle liikumisulatus on piiratud. Väheneva kasutusega kaasneb lihaste kuhtumine ning mõlemapoolse tabanduse korral võib vaevusi olla vaheldumisi ja erineva tugevusega. Legg-Perthes on pärilik ja selle parandamist peetakse autosomaalseks. Ravi on kirurgiline ja selle eesmärgiks on koera elukvaliteedi parandamine. Legg-Perthes-koera ei tohi aretuses kasutada.

Närvihaigused

Epilepsia

Epilepsia on koertel üsna üldine närvisüsteemi haigus, mis võib olla põhjustatud nii pärilikest kui mitte-pärilikest teguritest. Viimastena tuleb arvestada ajukoe kasvajaid, traumasid, nakkustest või ainevahetushäiretest tingitud muutusi organites. Pärilikku epilepsiat võib esineda mistahes tõugu või ka tõutul koeral. Mõnes tõus on aga epilepsia tavalisest sagedamini esinev haigus ja arvestuslikult vaid pooled haiguse käes kannatavad koerad saavad vaevadele leevendust ravimite abil. Enamasti tekib esimene epilepsiahoog suhteliselt noorel koeral 1 – 5 aasta vanuses, kuid pärilik epilepsia võib alata ka mistahes muus vanuses. Diagnoosi täpsustamisel on oluline teiste võimalike epileptiliste krampide põhjuste välistamine erinevate uuringute ja diagnostilise ravi abil. Tõeline epilepsia ei ole ravitav ja koera elukvaliteet sõltub kuni elu lõpuni antavatest ravimitest koos vastava režiimiga.

Epilepsia on korduvaid haigushooge põhjustav neuroloogiline häire, mis avaldub aju elektrosignaaside edastamise häirena. Lisaks koerale põhjustatud kannatustele on häiritud ka epileptilise koera pere tavapärane elu ning selliseid koeri ei tohi lisanduda.

Silmahaigused

Silmalaugude vead

Silmalaugude sissepoole pöördumine (entroopium) või väljapoole pöördumine (ektroopium) ei ole pelgalt iludefektid. Lauserva karvad ja ripsmed põhjustavad silma ärritust ning sellest tulenevalt juba pikaajaset, kroonilist limaskesta põletikku või sarvkesta vigastusi. Rippuvad ning lõdvad laud ei kaitse silmi piisavalt, ei sulgu pilgutamisel korralikult ja silmamuna pealispind võib jääda piisava niisutuseta ning kaitseta. Karvadega kokkupuude võib põhjustada mehhaanilisi vigastusi sarvkestal, millele võib järgneda viimase kriimustumine, tuhmumine või isegi nägemise oluline halvenemine. Enamasti kaasnevad ka ärritus ja põletikunähud. Selliste vigade märkamisel on suur tähtsus vastutustundlikel välimikukohtunikel ning loomaarstidel.

Distihhiaas ja trihhiaas

Distihhiaas on silmahaigus, mille puhul silmalaugudel kasvab ülemäärased väljaturretavaid ripsmeid. Liigripsmelisus võib esineda nii üla- kui alalaugudel, üksikute oma reast väljaspool kasvavate ripsmete või topeltreana. Trihhiaasi ehk karvtõve puhul kasvavad ripsmekarvad või üksik karv ebaloosulikus suunas ja riivavad silma sarvkesta. Oma asendi tõttu võivad ripsmed põhjustada sarvkesta ärritust, silmapõletikku, liigset pisaranõret ja silmade vesistamist.

Autoimmuunpuudulikkusest tingitud haigused

Paljud sisesekreetsiooni protsesside häired on enamasti seotud isendi immuunsusmehhanismidega. Autoimmuunhaigusi on palju. Koerte autoimmuunhäirete hulka kuuluvad suurem osa allergiatest, atopia, kilpnäärme alatalitus, diabeet, Addisoni tõbi, trombotsütopeenia, immuunihäirega hemolüütiline aneemia, reumaatilised haigused, autoimmuunne ajukelmepõletik ja teatud soolestikuhaigused.

Kilpnäärme alatalitus

Kilpnäärme alatalitus (hypotyreoos) põhjustab veres ringleva kilpnäärme hormooni vähesuse ning seda peetakse koerte enamtuntud sisesekreetsioonhaiguseks, mida esineb keskmiselt umbes 0,2 – 0,4 % kõikidest koertest. Kilpnäärme alatalitus on autoimmuunhaigus, millel on geneetiline taust ja seda põdevaid koeri ei tohi aretuses kasutada.

Diabeet

Diabeet ehk suhkrutõbi on koertel kõhunäärme insuliini eritumise vähenemisest tingitud raskekujuline ainevahetushäire, esimese tüübi diabeet. Enamasti on tegu arvatavalt pärilikul teel edasi antava haigusega, mille avaldumist võivad esile kutsuda ka mitmesugused põletikulised protsessid või insuliini toimet kahjustavad ained. Koertel lööb teise tüübi diabeet välja tavaliselt keskeas ja soodustavaks teguriks on lihavus.

Saksa spitside hulgest on keeshond arvatud diabeedi suhtes riskitõugude hulka. Tõve edenedes koerad kõhnuvad, karv takundub ning koera nahal võib esineda põletikukoldeid. Ravimata jäämisel hakkavad välja lööma mitmesugused haavandumisele ja vere kapillaaristiku kahjustumisele viitavad nähud. Toetava ravita on haigus surmav ning haige on määratud eluaegsele ravile.

Praegu teada olevail andmeil on keeshondide diabeet autosomaalne retsessiivne haigus ja haigeks tunnistatud koerad on aretuskõlbmatud.

Allopeetsia X

Sellise nimega tähistatakse arstiteaduslikult ebanormaalset karvakadu, millele ei osata täpsemat terminit anda. Allopeetsia X-ga tähistataksegi tundmatu põhjusega karva väljalangemist. Tänapäeval seostatakse selle nimega muu hulgas ka musta naha sündroomi ning sugu- ja kasvuhormoonide häiret. Allopeetsia X on vaid vea nimi või termin, mitte konkreetne diagnoos. Seda esineb kohevakarvalistel tõugudel, kellede hulka kuuluvad ka keeshond ning pomeranian. Pole veel selgeks tehtud, kas erinevatel tõugudel esinevad sarnased sümptomid on seotud sama haigusega, sest senised uuringutulemused on viinud tõuti erinevate tulemusteni.

Enamasti ei ole koeral märgatavaid heaolu mõjutavaid häireid ja kõik haigusega kaasnevad ilmingud on pigem kosmeetilised – kutsikavillav karv ei asendu murdeas normaalse kahekihilise karvaga ja esimese karvavahetuse järgselt saab koer koheva, vatise karva, milles puudub tüüpiline okas(katte)karv. Ajapikku muutub koera nahk kuivaks ja karv elutuks. Enne järgmist karvavahetust hakkavad tekkima paljakud ning neis kohtades nahk tumeneb. Kuna pomeranian on tõuna suhteliselt terve, siis enamasti seltsikoerana peetavat allopeetsia X-i põdevat koera ei ravita. Näitustel osalevate koerte konditsiooni kaotavat karva on püütud eriliste hooldusvahenditega korras pidada, kuid ühte ja tulemuslikku vahendit selleks ei teata – kasutatakse hooldusvahendite, vitamiinide ja hormoonide erinevaid kombinatsioone ja sageli ka positiivsete tulemustega.

Kuna ebaselge põhjusega karvutuks muutumist on muidu popularses pomerianiani tõus häiret andvalt palju esinema hakanud ning vastavat mainet seostatakse ka kindlate aretusliinidega, on USAs käivitatud uurimisprojekt pomerianiani tõus allopeetsia X-i põhjustava võimaliku geenipiirkonna leidmiseks. Esimesed tulemused viitavad sellele, et vigast geeni tuleks otsida X-kromosoomist ning lõplikuks eesmärgiks on vastava geenitesti arendamine vea kandjate ja sellesse suure tõenäosusega haigestuvate koerte leidmiseks ning aretusest välja lülitamiseks. Paralleelselt nende uuringutega kontrollitakse saadud andmeid ka keeshondidel, et võimalikku tulevast testi ka selle tõu puhul kasutada.

Muud kaasasündinud vead

Trahhea kollaps

Ebaselge põhjusega hingamisteede arenguhäire, mida esineb sagedamini kääbuskoortel, kellede hulgas on mainitud ka pomerianiani ja kleinspitsi, ning millel oletatakse olevat

pärilik iseloom või eelsoodumus. Viga kujutab endast trahhea tagaosa kõhrerõngaste lamenumist või mittetäielikku väljaarenemist, ka kõhrede degeneratsiooni. Loomulik õhu liikumistee on ahenenud, millega kaasneb hingamistakistus, eriti koera erutudes või hapnikutarbe suurenemisel. Ülekaalulisus ja palavus soodustavad haigushoo avaldumist. Prognosis raviks on kahtlane, kuigi mõnel maal on katsetatud ka kõhreplastika operatsiooniga. Oluliste hingamishäiretega käabuskoerte aretuskaardis tuleks suhtuda äärmise ettevaatusega.

Hammaste puudumine, hambumuse vead

Täiskasvanud koeral peab hammastik valemi kohaselt koosnema 42 hambast. Saksa spitside normaalne hambumus on kääritaoliselt lõikuv. Võitlemaks liiga kitsa koonu ja nõrga alalõua levimisega tõus lisati 1990ndatel uude standarddiversiooni ka otsehambumus kui lubatav lõikehammaste asend. Viimasega on kaasa tulnud tasapisi ka ülearenenud alalõuad ning pööratud käärhambumusest kuni alahambumuseni. Liiga kitsad lõuad koos ahta kihvade vahel, kuhu ei mahu enam ettenähtud kuus lõikehammast, on tüüpilisemad vead väikesekasvulistel tõugudel. Väär asetusega kihvad võivad põhjustada takistusi suu sulgumisele ning valulikkust. Üldiselt peetakse nii hambumuse viga kui hambapuudumisi domineerivalt päranduvateks defektideks. Väikestel spitsidel ja pomeranianidel on lubatud tõustandardis mõne hamba puudumine..

6.3 KOHUSTUSLIKUD TERVISEUURINGUD.

Kohustuslikke terviseuuringuid meil enne pole olnud, terviseuuringud olid 5 aastat soovituslikud. Neid tegid ainult mõned kasvatajad ja nende kasvandikud.

6.4. Vabatahtlikud terviseuuringud on tehtud kõige rohkem pomeranianidele, teistele saksa spitsi tõugudele vähem.

7.VÄLIMIK

EASÜ seisukohalt on probleemiks liiga üldsõnalised näitusekirjeldused ja kohtunike ebapiisav süvenemine tõulistesse tunnustesse. Koeri mõõtmata lastakse läbi oma tõuvariatsiooni sobimatu suurusega loomad. Nõutavat tõutüüpi ei tunta ja esikohtadele platseerumisel on enamasti määrav koerast saadud efektne üldmulje. Anatoomiat varjava rikkaliku karvkatte all oleva keha kompimisel ei julgeta käsi kasutada ning väiksemate suurusvariatsioonide hindamisel piirduakse vaid koerte laual hindamisega – liikumine tundub sageli olevat teisejärguline.

Käesoleval ajal on suurimateks probleemideks kõikide suuruste juures puudulikult nurgitunud ja liiga ees asetsevad esijalad, kitsas tagajalgade seis ning esineb ebahühtlust esi- ja tagasammu vahel. Pomeranianidel leidub tünnikujulist rinnakorvi. Ebaselge tõulise taustaga koerte tõttu on kleinspitside hulgas häirivalt palju pomeranianile omaseid jooni. Standardis nõutud ruudukujuline formaat on tihti asendunud

madalajalgse ja venitatuga, kusjuures sellele lisaks võib kael olla ebatüüpiliselt pikk. Esineb ka lühikesi ja peene luustikuga koeri, kelle kerepikkus on oluliselt lühem turjakõrgusest. Neid kõrvalekaldeid varjab enamasti rikkalik karvkate. Karvkate ise on kõikidel spitsivariatsioonidel tavaliselt õige struktuuriga. Vahel puuduv topilisena iseloomustatav alusvill on enamasti tööle sobimatute hooldusvõtete tulemus. Probleemsem on haiguslikku karvakadu põhjustava allopeetsia X-sündroomiga koerte hindamine häirete algetapis, kui rikkalikku kuid ebatüüpiliselt vattjat karva ei osata veaks pidada.

Nagu rootslaste koostatud BSI osundab, on välimiku hindamisel kerge avastada hambumuse kõrvalekaldeid ja koljuluude arenguhäiret. Väiksematel spitsidel on enamasti koljuga võrreldes eaproportsionaalselt väike, nõrga alalõuaga koonuosa, võivad puududa osa lõikehambaid, rääkimata eespurihammaste kompleksuse puudustest. Alumised kihvad on lähestikku ning võivad suunduda nii sisse- kui väljapoole. Sügav laubavajutis ja ümar koljuosa annavad tööle võõra ilme. Kahjuks mitmed välimikukohtunikud ei oska nõuda spitsidelt standardis ette nähtud rebaseilmelist pead ning mitmed tiitlitega pärjatud kleinspitsid ning pomeranianid meenutavad pigem chihuahua'd. Niinimetatud „õunapead“ on rohkem ohustatud sulgumata lõgemele ning sageli on neil ka väljapunnituvad ja suured silmad.

Ebaterve kehaehitus – iga koer peab suutma vaevatult liikuda ja seepärast tuleb näituseringis koete liikumise hindamiseks lasta neil piisavalt liikuda. Hindamisel tuleb tähele panna, et lonkavat koera ei või hinnata; probleemsed on jäigad kämblad (pukkjalgus); ülenurgitumine, jäigad kannad (sirpjalgus); liiga napilt nurgitunud, üleväänduvad kannad; liiga napilt nurgitunud põlved; äärmuslikult kerge luustik. Kõik kondrodüstroofsed tunnused. Hingamisraskused johtuvad enamasti lühipealisusest - koeral ei tohi olla liiga lühike koonuosa. Koer peab suutma vaevatult hingata ka liikumisel; selgelt häälekas või raskendatud hingamine on raske viga; normaalselt arenenud ja piisavalt avatud sõõrmed, sõõrmed ei tohi olla kokku litsunud, kitsad ega ka osaliselt nahakurdude alla peitunud. Silmad - märgatavalt väljatungivad silmad (punnsilmsus); rippuvad ja märgatavalt lõdvad silmalaud; sissepoole pööratud lauservad (entroopium); väljapoole pööratud lauservad (ektroopium) Hammastik - liiga kitsad alalõuad; igemetesse tungivad kihvad; viltune lõug; suurel hulgal eespurihammaste puudumine, alla viie lõikehamba kas ülemises või alumises reas; äärmiselt pisikesed hambad; Täielik pigmendipuudus – tähele panna ninapeegli ja mokaervade pigmenti (eriti valged tõud). Sabadefektid kõikidel normaalse pikkusega sabadega tõugudel.

Tõuühingu eesmärgid

Aretuse erinõuete kehtestamisega ei saa tõuorganisatsioon seada liiga kitsaid piiranguid, et aretusvalikute tegemine tunduks kasvatajatele slaalomi-distantina. Erinõuetes peaksid olema loogiliselt põhjendatud kitsendused nende tunnuste osas, mis omavad tõestatult mõju järglaskonna tervisele, heaolule ning tõuliste omaduste parimal viisil edasi kandumisele või milliste koondumisel võiks ohtu sattuda edasine aretus võimalike paarikombinatsioonide puudumisega..

Loomulik lisandumine. Saksa spitsitõugude hulgas on kaks väikesekasvulist ja varaküpsevat suurusvariatsiooni – kleinspits ja pomeranian. Nende õigeaegne esmasünnitus tagab anatoomiliselt kitsamate sünnitusteedega emaskoera probleemideta paljunemise, mis hilisemal ajal, vaagnaluude liiduste luustumise järgi, võib osutada probleemseks. Arvestada tuleb ka seda, et kleinspitside ja pomeranianide väiksemast keskmisest pesakonna suurusest (1-3 kutsikat) tulenevalt on looted emakoeraga võrreldes suhteliselt suuremad. See pole sama probleem, mis suurepealiste tõugude loote pea ja sünnitusteede sobimatusel tingitud raskete sünnituste puhul. Ühing peab oluliseks, et muude tunnuste järgi aretuskoeraks sobiv ja terve noor väikesekasvulist tõugu emane saaks sünnitada enne 18kuuseks saamist, alandades aretuskasutuse iga ning lubades paaritada teda alates 15 kuu vanusest.

Toetatud sünnitused võivad olla tingitud mitmesugustest põhjustest, mitte ainult loote suuruse ja emaslooma sünnitusteede omavahelisest sobimatusel või pärilikust sünnitustegevuse nõtrusest. Ühing peab oluliseks, et kasvatajad oleksid teadlikud poegimisraskustega seotud ohtudest ning nende võimalikust edasikandumisest järeltulevatele põlvedele. Kui pesakonna ilmaleitamiseks tuleb rakendada kirurgilist sekkumist ja isegi kui kesirilõikega tuleb lõpetada normaalselt alanud sünnitus, oodatakse nende andmete avaldamist tõuorganisatsioonile. Mitte igal sarnasel juhul pole põhjuseks emaskoera aretuskõlbmatus, sest samale koerale tehtavaks korduvaks keisrilõikeks võivad olla erinevad näidustused.

Saksa spitsitõud on tuntud pikaealisuse poolest ja koerad on väga hea tervise juures ning suurepärasel konditsioonis veel kõrges vanuses. Seetõttu peab Ühing oluliseks erandloa olemasolul aretuses kasutada ka üldisest piirvanusest eakamaid, varem kõrgetasemelisi järglasi andnud ja pesakonna sünnitamiseks ning probleemideta üles kasvatamiseks heas seisundis emaskoeri. Selline erandluba tuleb saada igal konkreetsel juhul koera olukorda ning saadava pesakonna eeldatavat väärtust arvestades ning põhjendatud taotlusel. Kasvataja peab EASÜ juhatusel piisava ajavaruga esitama ammendavad andmed ning pooldava seisukoha korral edastatakse taotlus EKL juhatusel aretuse eriloa otsutamiseks. Pooldav seisukoht on välistatud juba toimunud paarituse korral.

Isaskoera aretuses kasutamise vanuse alampiir on seotud minimaalse vanusega aretuskõlblikkust tõendavate terviseuuringute ametliku vanusepiiriga. Enne ametlike uuringutulemuste saamist aretuses kasutatud koer ei vasta päriliku tervise kontrollimise kohta esitatud nõuetele ning ei saa seepärast olla aretuskõlblik. Liikumisaparaadi uuringud on ametlikud, kui need on tehtud peale koera 12-kuuseks saamist.

Suuremat tähelepanu tuleb pöörata tavapärasest suuremate pesakondade sündimisele mõnedes kennelites ja tõugudel, millede rahvusvaheliselt tuntud sigivusnäitajad on reeglina väiksemad. Ülisuurte pesakondade korral võib EASÜ juhatusel taotlusel määrata pesakonnale ülevaatusel ja/või põlvnemisuuringu kas enne registrisse kandmist või mistahes ajal selle järel.

Tõutüübi säilitamine. Aretuse eesmärgiks saab olla vaid puhtatõuliste ja oma tõu tunnustatud omadustele vastavate koerte saamine. Selleks peavad aretuskoerad olema oma tunnustelt vähemalt väga head tõu esindajad. Erapooletu hinnangu aretuskoera vastavusele oma välimiku ning käitumisomaduste poolest annab vastava tõu hindamispädevusega välimikukohtunik. Eeldades, et kasutatakse näituse eeskirjades defineeritud hindedkaalat, peaksid „suurepärase“ ja „väga hea“ hinde saanud koerad kuuluma oma tõu paremiku hulka, kellel ei esine olulisi kehaehituse või iseloomu vigu ega kõrvalekaldeid tõulistes omadustes.

Võimalike vigade kumuleerumisest hoidumine. Iga koer kannab enda genotüübis ka hulgaliselt päranduvaid ja ebasoodsaid geenialleele, mis ei pruugi tema fenotüübis avalduda, kuid millede esiletuleku tõenäosus kasvab järglastes sugulusaretuse korral. Seega pole olemas ohutut sugulusaretust. Uuringud on kindlaks teinud, et sugulusaretuse negatiivsed seigid hakkavad välja lööma juba koeral, kelle sugulusaretuse koefitsient ületab 10 %. Siis kasvab tõenäosus sigivuse ja elujõu vähenemisele, esineb paljunemise probleeme, kutsikate suremuse kasvu, arenguhäiretega kutsikaid, immuunpuudulikkust ning vastuvõtlikkust põletikulistele ja allergilistele häiretele. Seda nähtust kutsutakse inbriidingu-degeneratsiooniks. Kui sugulusaste tõuseb aeglaselt ja mitme põlvkonna jooksul, siis on kahjud väiksemad kui kiires sugulusastme kerkimises veresugulaste kombinatsioonis.

Vältimaks koertel varjatult esinevate vigade koondumist ja järglaste tervise ning heaolu ohtu seadmist, tuleb viia võimalikuks väikeseks lähisugulus. Ühing peab oluliseks, et riske tajumata ei paaritataks omavahel otsesuguluses olevaid koeri ega lähisugulasi.

EASÜ seab oma ülesandeks spitsitõugudel esinevate võimalike vigade olemuse ning neis peituvate ohtude selgitamist nii kasvatajatele kui ka tõugude jaoks aretuses olulise tähtsusega otsuseid langetavatele spetsialistidele – loomaarstidele ja välimikukohtunikele. Selgitustöö eesmärki kannavad nii liikmeskonna kogunemistel jagatud teave kui kohtunike tõuspetsiifilised koolitused ja otsekontaktid loomaarstidega. Ühingul puuduvad võimalused kohustada kohtunikke või loomaarste arvestama tõuorganisatsiooni soovidega ausalt ning erapooletult teavet edastada, kuid plaanipärane teavitustöö peaks eelduste kohaselt hakkama mõjuma ka spetsialistide otsuste langetamisel ning kasvatajate aretusvalikute tegemisel.

Ühingu sooviks ei ole seada võimalikult palju piiranguid hinnanguliste asjaolude osas vaid ennekõike laiemate uuringutulemuste saamine, mis aitab kasvatajatel välja sõeluda vähem riskantsed kombinatsioonid või analüüsida tehtud kombinatsioonide tulemusi.

Käesoleva programmi rakendumise ajal uuringutest väljapoole jääv populatsiooni osa ei tohiks saada võimalust aretuses osaleda ning populatsiooni tulevast olukorda mõjutada. Uuritud ja hinnatud koerte kasutamisel saab kasvataja oma aretusvalikud teha populatsiooni parema poole hulka kuuluvate koerte hulgast.

Tabel . Planeeritavad tegevused

Aasta	2016	2017	2017 - 2019	2017	2020
-------	------	------	-------------	------	------

Meetmed	Aretuse eeskirjade koostamine ja kinnitamiseks esitamine	Võetakse kasutusele tõukohased aretuse erinõuded	Kasvatajate koolitus ja võimalusel ka loomaarstide teavitustegevus.	Terviseküsitlus kasvatajatele koos küsitlusega kehtivate tõukohaste erinõuete mõju kohta kasvataja isiklikus aretustöös.	Uute aretuse programmiliste ülesanneta püstitamine eelmiste aastate tulemuste analüüsi põhjal.
	Välimikukohtunike koolitamine fenotüübis esinevate pärilike või tõenäoliselt pärilike vigade avastamisel ja aretuses oluliste seikadele kirjelduses osundamisel	Alustatakse aretus-ülevaatus juhendi ja eriloa taotluste lahendamise komisjoni eeskirja koostamisega	Jätkatakse välimikukohtunike koolitusega kas loengute või otsepöördumiste (ringkirjad) kaudu	Ametlike terviseuuringute andmete ning näitusetulemuste analüüsimine	Uute aretuse eeskirjade koostamine ja kinnitamiseks esitamine

ALLIKAD

F.C.I. Põhikiri

F.C.I. Reglement

F.C.I. rahvusvahelised aretuse eeskirjad

F.C.I. aretusstrateegia

Eesti Kennelliidu Tõuraamatu määrus

EKL ühest tõust või tõuvariatsioonist teise üleviimise kord

LISAD:

Lisa 1: Saksa spitsi tõustandard eesti keeles